

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

O'ZBEK ADABIYOTIDA ALEKSANDR FAYNBERGNING TUTGAN O'RNI

Mamaniyozova Jasmina Najmiddin qizi,
jasminamamaniyozova@gmail.com

Ilmiy rahbar: Sevara Alikulova

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Ingliz filologiyasi fakulteti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15183508>

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy o'zbek adabiyotida o'z o'rnini topgan va kitobxonlar qalbidan joy olgan Aleksandr Faynberg hayoti va ijodi haqida so'z yuritiladi. Unda yozuvchining oilasi, ijodiy faoliyati, adabiyotdagi o'rni va tarjimon sifatidagi hissasi haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi, G'arb va Sharq milliyliigi, lirik qahramon, tarjima, Pushkin medali

“Yozuvchi – o'z davrining ovozi, uning so'zlari xalqning his-tuyg'ularini, orzularini aks ettiradi.”

Hamid Olimjon

Hayot tarixi

Aleksandr Arkadiyevich Faynberg 1939-yil 2-noyabrda Toshkent shahrida tug'ilgan. Uning ota-onasi, Arkadiy Lvovich Faynberg va Anastasiya Aleksandrovna, Novosibirskdan Toshkentga ko'chib kelgan. Otasi texnologiya institutini tamomlab, spirt zavodida bosh muhandis sifatida faoliyat yuritgan. Onasi esa zavodda mashinist bo'lib ishlagan.

Faynbergning o'rta ta'limi Toshkentda kechgan bo'lib, u yetti yillik maktabni tugatganidan so'ng, Toshkent topografiya texnikumida o'qigan. Texnikumni tamomlagach, harbiy xizmat uchun Tojikistonga yo'l oladi. 1961-yilda Inna Glebovna Koval bilan turmush quradi. Toshkent davlat universitetining jurnalistika fakultetida sirdan tahsil olib, shu davrda talabalar gazetasida ham faoliyat yuritadi.

Ijodiy faoliyati

Aleksandr Faynbergning adabiy faoliyati 1960-yillarda boshlangan bo'lib, u 1965-1969-yillarda O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasida maslahatchi lavozimida ishlagan. U o'zining “Etyud” (1967) va “Soniya” (1969) to'plamlari bilan adabiy sahnaga chiqqan. Unga o'quvchilar mehrini qozongan she'rlarining o'ziga xosligi, chuqur mazmuni va o'tkir badiiy ifoda xususiyati sabab bo'ldi.

Shoirning ijodi davomida “She'rlar” (1977), “Olis ko'priklar” (1978), “Ijodiyat” (1982), “Qisqa to'lqin” (1983), “Yoyma to'r” (1984), “Erkin sonetlar”

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

(1990) kabi to'plamlari nashr etildi. She'riyati insoniyat qadriyatlariga, milliy va xalqaro madaniyatlar uyg'unligiga ehtirom ifodalaydi. Faynbergning lirik qahramoni – muruvvatli, nozik qalbli va dunyodagi voqealardan iztirob chekuvchi insonning timsoli sifatida gavdalanadi. 1999-yilda „Paxtakor“ futbol jamoasining avtohalokatda halok bo'lganining yigirma yilligi munosabati bilan uning ssenariysi bo'yicha „Osmondagi stadion“ filmi suratga olingan. Faynberg 1979-yilda „Paxtakor“ jamoasi haqida yozilgan qo'shig'i yangragan.

PAXTAKOR – 79" FUTBOL JAMOASI XOTIRASIGA

Chimzorda o'ynaydi-o'ynaydi shamol,
To'p uchar, to'p uchar bamisli xayol.
Naqadar zo'r zarba darvoza tomon,
Hayotni gol bilan yutadi futbol.
To'r titrar, guvillar seldek olomon,
Yoshgina hujumchi yugurar shodon.
Uning-chun ochiqdir endi sharq-u g'arb,
Ochiqdir janub-u shimol begumon.
Agarda bilmasang oldda nelar bor,
Ishongin, noumid bo'lmagin zinhor.
Shunchaki Minskka uchar samolyot,
Sen uni kuzatib qo'ygin intizor.
Oramizda kim u asli chempion?
Balki men, balki u, qismatga ayon.
Parvoz maydonida intiq kuzatib,
Xayrlashib qolar pastda stadion.
Biz uchdik, biz uchdik ko'm-ko'k osmonda,
Muzaffar bo'lgaymiz o'zga maydonda.
Kim avval, kim keyin tug'ildik, ammo
Chempion bo'lgaymiz birlashgan onda.
Qanotlar ostida baland harorat,
Bu o'yin zo'r bo'lar, ko'rsat mahorat.
Jarima maydonin kesib chap yondan
To'pni o'ng qanotga tepib havolat.
Osmonda tarqaldi to'qnashuv abri,
Xudo sinar ekan bandaning sabrin.
Qoidani buzdi kimdir shunchaki,
Biz-chi, tortdik nohaq jarima jabrin.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Maysazorda shamol yig'laydi hamon,
Hamon tunlar ko'z yosh to'karsan giryon.
Qayg'urma, biz hamon o'ynaymiz futbol,
Faqat moviy osmon – bizning stadion.
Chimzorda o'ynaydi-o'ynaydi shamol,
To'p uchar, to'p uchar bamisli xayol.
Naqadar zo'r zarba darvoza tomon,
Hayotni gol bilan yutadi futbol.

Aleksandr Faynberg – inson huquqlari himoyachisi va dissident sifatida tanilgan shaxs. U Sovet Ittifoqi davrida mustaqil fikrlovchi ziyoli bo'lib, xalq erkinligini ta'minlash yo'lida kurash olib bordi. U o'zining qat'iyati, matonati va insoniy qadriyatlarga sodiqligi bilan ajralib turadi. Uning hayoti va faoliyati nafaqat o'sha davr uchun, balki bugungi jamiyat uchun ham dolzarb ahamiyatga ega.

Tarjima va madaniy aloqalar

Tarjima Faynberg ijodining alohida yo'nalishi bo'lib, u rusiyzabon o'quvchilarni o'zbek adabiyoti bilan tanishtirgan. U o'zbek she'riyatining nozik jihatlarini rus tilida aks ettira olgan mohir tarjimon edi. Erkin Vohidovning "Ruhlar isyoni" poemasi va "Oqqushlar galasi" to'plami uning tarjimonlik mahoratini namoyon etuvchi yorqin asarlar qatoriga kiradi.

Faynbergning tarjimalari o'zbek she'riyatining jahon madaniyatidagi mavqeini oshirishga xizmat qilgan. Ayniqsa, uning Alisher Navoiy, Abdulla Oripov, Omon Matjon kabi ijodkorlarning asarlarini rus tiliga tarjima qilgani ikki xalq o'rtasidagi adabiy aloqalarni mustahkamladi.

Kinossenariylar va boshqa faoliyati

Aleksandr Faynberg o'z faoliyatini kinossenariy yozish sohasida ham muvaffaqiyatli olib bordi. U "Mening akam", "Jazirama oftob tagida", "Qandahorda toblanganlar" kabi filmlarning ssenariylarini yozgan. Uning ssenariy asosida yettita badiiy film va yigirmaga yaqin multfilm suratga olingan.

Faynbergning filmlarida insoniylik, adolat, xalq hayoti aks etadi. U kinoda ham o'z she'riy uslubini saqlagan holda, tomoshabin qalbiga yaqin mavzularni ko'tarib chiqqan.

Mukofotlar va yutuqlar

Aleksandr Faynberg ijodiy faoliyati davomida ko'plab mukofotlarga sazovor bo'ldi. Uning ijodi Rossiya va O'zbekiston madaniy aloqalarini mustahkamlashga qaratilgan ishlari bilan ham alohida ahamiyat kasb etadi. Rossiya Prezidenti farmoni bilan u 2009-yilda Pushkin medali bilan taqdirlangan.

XORIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Shoir 2009-yilda Toshkentda vafot etdi. Uning ijodi bugungi kunda ham o'zbek va jahon adabiyotida o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Xulosa

Aleksandr Faynberg nafaqat ijodkor, balki madaniyatlararo aloqalarni rivojlantiruvchi shaxs sifatida ham yodda qoladi. Uning she'rlari, tarjimalari va kinossenariylari milliy qadriyatlarni ulug'laydi va xalqaro madaniyatlar uyg'unligini targ'ib etadi. Aleksandr Faynberg o'zbek she'riyatining eng ko'zga ko'ringan namoyandalardan biri ekanligi shubhasiz. Uning ismi va ishi butunlay o'zbek muxlislari va shoirlari orasida o'zgarmasdir. Faynberg she'riyatida tarixiy va hozirgi davrlar, millatchilik va baynalmilallik, G'arb va Sharq esa alohida estetik soha yaratish uchun birlashdi. Aleksandr Arkadevich biz uchun, o'zbekistonliklar uchun uning o'z vatanining haqiqiy vatanparvarligi uchun juda qadrlidir. Aleksandr Faynbergning mumtoz she'riyatning eng yaxshi an'analari va O'zbekiston zaminiga mehr-muhabbat tuyg'ulari singdirilgan beqiyos va noyob asari adabiyotimiz tarixida alohida sahifadir. Aleksandr Faynbergni tilidan yoki millatidan qat'i nazar, O'zbekistondagi barcha adabiyot ixlosmandlari yaxshi bilishadi va hurmat qilishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov, U. "O'zbek she'riyatida Aleksandr Faynberg fenomeni" // "Adabiyot va san'at" jurnali, 2005, №4.
2. Tursunov, R. "O'zbek she'riyatining rusiyzabon namoyandalari". – Toshkent: Fan, 2010.
3. Rasulov, B. "She'riyat va madaniyat: Aleksandr Faynbergning ijodiy izlanishlari" // "Ma'naviyat" jurnali, 2012, №6.
4. O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi. "XX asr o'zbek she'riyati antologiyasi". – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2015.
5. "Osmondagi stadion" (1999) – Aleksandr Faynberg ssenariysi asosida ishlangan film.
6. https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Faynberg
7. <https://conf.sciencebox.uz/index.php/INNOVATSIYA/article/download/377/347/344> Aleksandr Faynberg (1939-2009)